

nek, gyerekeknek a család. Ez az introvertált, antiszociális magatartás bosszulta volna meg magát?

De hát miért nem bizonyult megfelelő védőburoknak az hagyomány, az ezerosztendős székely, puritán erkölcs? A rend! A „rendtartó székely falu” (Imreh István) népe volt mindig a székely. Hogy tudott most, ilyen rohamosan megbomlani? Ártalmára volna az anyaország (és Budapest) a székelynek?

Gordon Mária Réka szívhangjai rossz tünetekről árulkodnak. Ellensége lett az, akit szült, nevelt, tanítatott. Ha ilyen ősi kapcsolatok is megromlanak, mit várhatunk az embercsoportoktól? A nemzetiségtől, a nemzettől? Elképzelhető, hogy az átkos korban végleg meglazultak a nemzettest eresztékei? A diktatúra prése alatt összeszorított fogakkal is megmaradtunk a Kárpát-medence legnépesebb nemzetének.

Most, a Nagy Romlás idején önpusztító reflexek uralják minden tettünket, lépésünket?

Miért ez a félelmetes szakadék a két nemzedék között? Lányától üvegfal választja el, az internet, a chat, a messenger, az sms, az e-mail, a skype üvegfala. Úgy tárgyal, vitatkozik vele, hogy közben nem látja, nem értelmezheti az arc, az ajkak, a szemek beszédét, nem hallja kedves hangját. Csak a laptop halálarca, sátánszeme mered szembe vele.

Ha így, ezzel a nyitva hagyott kérdészuhataggal közelítjük meg Lőrincz György könyvét, megkeseredik a nyál a szánkban, s a torkunk összeszorul.

De ilyen beszűkült horizonttal félresöpörhető az *Újtestamentum* is. Abban sincs végleges válasz a jó és a rossz, a nemes és az elvetemült harcának végső kimenetelére. („Éli, Éli, lamma szabaktani – Istenem, Istenem, miért hagyta el engem?”)

Lőrincz György is végső kérdéseket feszeget. Keres, kutat, fölkapar, nyugtalanít. Az anyát is visszavezeti Istenhez, akitől a kommunista ideológia eltávolította. A legvitathatóbb dogma ragadta meg Gordon Mária Rékát, abba kapaszkodik, mint vízbefűlő a lehajló fűzfaágba: az Úrnak szándéka, célja van velünk. Ha mindenkivel, akkor Hangával is?

Ha elpusztít, akkor is...?

A regény prózaszövegén átüt a kiváló publicista, a gyakorlott zurnaliszta írásmódja. Lőrincz György híres oknyomozó, egyik tanulmányában felkutatta például a Bajcsy-Zsilinszky Endre-féle összeesküvés áruelőjének, Mikulich Tibornak a székelykeresztúri nyomait (*Az áruló*). A nemzet újkori, fájdalmas történetének egyik sötét pontját tisztázta.

A szív hangjai is oknyomozó történet, az anya ijesztő, zavaros vizekben úszik, szökött lányok, stricik, csibészek, prostituáltak, hajléktalanok, mocskos beszédű, alvilági páriák iszonyatos tengerében gázol, botladozik.

Ha ilyen kérdéshalmaz elé állította Lőrincz György az olvasót, joggal visszakérdezhetünk: mi volt mindezzel a célja?

Nehéz válaszolni. Felkaparó érzésekkel tesszük le a könyvet az utolsó oldal elolvasása után.

Analógiák után kutatunk. Sütő András írta egykoron Kányádi Sándor *Szürkület* című kötetéről: Bizonyos korban nincs fontosabb szándék, mint a nyugtalanítás.

Lőrincz György is nyugtalanít. Felkapar. Izgat. Őrzi éberségünket. Élesíti látásunkat.

Hegedűs Imre János

Szemadám György: (Zoográfiai tanulmányok)
Jelenetek egy emberkertből Széphalom Könyvműhely, 2014.

Különös könyv. Kettős tükör. Eredeti ötlettel, két-pólusú szerkezetre komponált látványos képekben elbeszél utazás ifjúkori beteljesületlen álmok madárszárnyain az állati hörgésektől visszhangzó profán valóság csekély menedéket nyújtó birodalmába. „A kü-

lönös helyszín hol másutt is lehetne, mint a Budapesti Állatkertben? Itt játszódik tehát a történet, egészen pontosan 1970. február huszonharmadikán, hétfőn. A nap azért emlékezetes számomra, mert valami olyan – csak E. A. Poe tollára illő – groteszk és abszurd szörnyűség történt akkor a szemem láttára, amelyet soha, amíg élek, el nem

felejték. Egy teve a nyílt utcán agyonharapta az egyik ápolókollégámat”. Így tömöríti pár mondatba Szemadám György azt a megrázó eseményt, amikor még állatkerti főápolóként, néhány társával az Ausztriába szállítandó három tevét „lábon” vezették végig bevagonírozás céljából a Nyugati pályaudvar irányába, majd a Váci út és az Élmunkás tér sarkán a rakoncátlankodó kétpúpú Ahmed miatt a véres baleset bekövetkezett. Voltaképpen csupán egyetlen nap drámai eseményeit és annak vonzaskörét járja be érzékletes helyzetképeket megrajzoló tollával a szerző ebben a pergő írásban, amely egyszerre drámai és tragikomikus, magával ragadó és meditációra készítő, tudományos alaposságot sugárzó és áradó mesélőkedvében nyelvi fordulatokkal gazdagon ékesített; néhol finom, pajzán részletekkel is fűszerezett. Az író már a cím-alcím egymásnak feszülő párosításában (*Jelenetek egy emberkertből – Zoográfiai tanulmányok*) utal a műfaj nem mindennapi, szemadामी voltára, ám a ketrecek világát sejtetvén nem az ember-állat szimbiotikus kentauri képét idézi meg, hanem bravúros jellemábrázolásával teremt olyan, részben valós, részben elképzelt szereplőket, akik a szerző képzőművészeti képességeit is hathatósan reflektálván szinte vizuális voltukban is megjelennek az olvasó lelki kivetítője előtt.

Szemadám György, a kiváló festőművész, két összetartozó, ám önmagában is teljes értékű színes képet emel az olvasó elé: egy lírai valőrökkel átszőtt prózai mementót és egy jegyzeteket magába foglaló terjedelmes részt. Az állatkert, ez a „semmi egyébhez nem hasonlítható környezet” sajátos emberi karaktereket gyűjt be maga köré, netán formál a kedvére, hiszen itt egymásnak feszülő jellemek harcáról is beszélünk minden pillanatban, legyen szó akár a rácsokon kívül, vagy az azokon belül szenvedőkről. Tizenkilenc különös személy jellemrajza bomlik ki a kártyalapokként pergő események során, olykor fiktív, máskor valós modellek után megformázva mindahány; köztük megmutatja önnön arcát maga a szerző is Győző és Laborc főápoló kilétében. Egyszerre vonzó és taszító ismeretlen közeg ez, ahol A Szakállas, Bangyi, Az Öreg, Az Atya, Halász elvtárs, vagy A Főig (Főigazgató) és a többi hektikus jellem egymást nyaldossák, marják nyíltan vagy sunyi módon, akárcsak a ketrecekben gyötrődők. És a „gulyáskommunizmus”, „a puha diktatúra” napjainban e rácsok nemcsak valósan, de spirituálisan is

jelen vannak, ami egy állatkert miliójének történései közepette fölöttébb különös felhangokkal jelentkezhet. S hogy a homo sapiens máig sem vetkőzte le egykori állati mivoltát, erről az egyik szereplő kapcsán a szerző így vall: „Egyesek még ávos múltjáról is tudni vélték (...) az állatkert állatnyúzójaként fejtette ki áldásos tevékenységét. (...) Precíz munkáját több állami vezető is dicsérhette, akiknek az állatkert főigazgatójától kapott állatbőre még évek múlva sem hullatta egyetlen szőrszálát sem”.

A *Jegyzetek* című második rész, már tudományos értékével is lebilincselő dokumentum a megroppant színpalakkal álcázott világról. A szerző itt visszaemlékezéseit idézi fel életének abból a korszakából, amikor – noha vágyai szerint biológus, illetve ornitológus szeretett volna lenni – a fátum akaratóból a Budapesti Állatkert alkalmazottjaként előbb az oroszlánok és medvék, majd az összes ragadozó főgondnokának nevezték ki.

Szemadám kitűnő könyvei között ez a mű ismét az újdonság frissítő erejével hódít, hisz megszoktuk a szerzőtől, hogy képzőművészhez illő magasröptű fantáziája az ecset pihentető pillanatai közepette a Gutenberg-galaxis világában is intellektuális meglepetésekben részesíti csodálóit. Mintegy húsz esztendő alatt tucatnyi népszerű könyve látott napvilágot. Akárcsak néhány szóval is körülírni egy olyan sokrétű életművet, mint Szemadámé, képtelenség. Festőművészként, a Vaszkó Erzsébet lírai sugallatát egykor magáénak valló és a Paul Klee megértésére épülő hűvös racionalizmusa emlékezetes képek sorozatát szülte meg úgy, hogy eközben a klasszikus művészet áramainak míves zamatát is szabadon átengedte alkotói zsigerein. Filmjei, televíziós sorozatai, visszhangos kiállításai és elkötelezett kultúrpolitikai jelenléte – könyvei mellett – közismert. Szárnyaló sikerei talán a madarak iránti szeretetének méltó honoráriuma a sorstól, így nincs már egyedül az egykor hasonló vonzalomnak hódoló Paolo Uccello (uccello = madár) firenzei reneszánsz festő sem, hisz úgy tűnik, az Idő végtelen papírlapjára megvont azonos ihletésű transzcendens tollvonások akár légtereken átröpülve is megérintik az arra kiválasztottakat.

Gyulai Líviusz nagyvonalú fekete-fehér metszetei és a dokumentumértékű fotografiai anyag zárt egységbe kontúrozza a kötet magját.

Árkossy István